De första fynden av parasitflugan *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) (Diptera, Tachinidae) från Norden

CHRISTER BERGSTRÖM & KRISTER HALL

Bergström, C. & Hall, K.: De första fynden av parasitflugan *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) (Diptera, Tachinidae) från Norden. [**First record of the tachinid fly *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) (Diptera, Tachinidae) from the Nordic countries.**] – Entomologisk Tidskrift 129 (2): 95-98. Uppsala, Sweden 2008. ISSN 0013-886x.

The first record from the Nordic countries of the tachinid fly *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) is reported from Sweden. The first Swedish specimens were collected already in June 2005 at two sites in the province of Öland. Since then it has become more and more common every year and in 2007 it was also recorded from the provinces of Blekinge and Gotland. The records are not unexpected as the species has been abundant in northeast Poland in recent years. It is a large and impressive fly and it is therefore believed that this is a genuine immigrant to Sweden, rather than a species that was previously overlooked.

Christer Bergström, Säves väg 10, 752 63 Uppsala, Sweden.
E-mail: christer.bergstrom@zeta.telenordia.se
Krister Hall, Stenvinkelsgatan 7, 302 36 Halmstad, Sweden.
E-mail: Krister_Hall@hotmail.com

Parasitflugorna utgör en av de mest mångformiga och ekologiskt betydelsefulla flugfamiljerna. Det finns i nuläget ungefär 10000 kända arter globalt, men många arter återstår fortfarande att beskriva. Antalet arter som anges i *Fauna Europaea* är 877 (Tschorsnig et al. 2004), men den verkliga siffran är troligen över tusen. I Sverige finns idag 373 kända arter av parasitflugor varav 39 arter tillhör underfamiljen Phasiinae (Bergström opubl.). De flesta författare delar in familjen i fyra underfamiljer; Exoristinae, Tachininae, Dexiinae och Phasiinae. Inom sistnämnda underfamilj har ett antal arter gynnats av de sista årens varmare väder och expanderat norrut till södra Skandinavien: *Phasia hemiptera* (Fabricius) (Bygebjerg 2004, Gammelmo & Sagvolden 2007), *Phasia aurulans* Meigen (Rognes 2005) och *Phasia barbifrons* (Girschner) (Bergström & Bartsch, 2005). Under hösten 2007 rapporterades från Danmark (Själland) den senaste nordiska invandraren, *Phasia aurigera* (Egger), vilken med lite tur kanske också vågar språnget över sundet (http://.www.fugleognatur.dk/artintro.asp?ID=8173&dknavn=&latin=).

Ny nordisk parasitfluga

Vi kan här rapportera om ytterligare en ny svensk parasitfluga från underfamiljen Phasiinae nämligen *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) där både släkte och art är nya för Norden. De första svenska exemplaren insamlades redan i juni 2005 på två olika lokaler på Öland. Arten har därefter blivit vanligare för varje år och under 2007 påträffades den också i Blekinge och på Gotland.

Svenska fynd

Bl, *Ronneby* kn., Grustag 1 km S Leråkra, RN 6228712 1471520, 10.VIII.2007, 1 ♀, leg. Markus Franzen [CB]. **Öl**, *Borgholm* kn., Getterum, RN 63607 15764, 11.VII.2007, 1 ♂, leg. Magnus Larsson [MZLU]. – Gråborg, RN 6282080 1548550, 27.VII.2007, 3 ♀♀, leg. Jens Rydell [JR]. – Horns Kungsgård, RN 6339915

*Figur 1. Hane av **Ectophasia crassipennis** på baldersbrå **Tripleurospermum perforatum** i grustag vid Stora Rör på Öland år 2007. Foto Krister Hall.*

*Male of **Ectophasia crassipennis** sitting on **Tripleurospermum perforatum** in a gravel pit near Stora Rör on Öland, Sweden, 2007.*

1568141, 19.VI.2005, 1 ♂, leg. Christer Bergström [CB]. – Horns Kungsgård, RN 6339915 1568141, 19.VI.2006, 5 ♂♂, 4 ♀♀, leg. Christer Bergström [CB]. – Högsrum, RN 62948 15500, 21.XIII.2006, 1 ♂, leg. Per Prütz [PP]. – Ismantorp, RN 6291520 1551720, 27.VII.2007, 1 ♂, leg. Jens Rydell [JR]. – Åstad, RN 6291400 1553810, 27.VII.2007, 1 ♂, 1 ♀, leg. Jens Rydell [JR]. *Mörbylånga* kn., Jordtorp, Kvarnbackarna, RN 628380 154760, 29.VII.2005, 1 ♂, leg. Anders Nilsson [LAN]. – Jordtorpsåsen, 3.VIII. 2007, 1 ♂, 1 ♀, leg. Markus Franzen [CB]. – Jordtorpsåsens Västra ände, 5.VIII. 2007, 1 ♂, leg. Håkan Lundkvist & Lars Rigbäck [fotografi] – Karlevi-stenen, RN 6275660 1539120, 26.VII.2007, 1 ♂, leg. Jens Rydell [JR]. – Pingärdet, RN 6187200 1543900, 28.VI.2005, 1 ♀, leg. Sofia Larsson [SL]. – Sandby NV k:a, RN 6272950 1551500, 20.VII.2007, 2 ♂♂, 1 ♀, leg. Magnus Larsson [CB]. – Stora rör grustag, RN 6291760 1545380, 06.VIII.2006, 1 ♂, leg. Örjan Fritz, Krister Hall & Krister Larsson [KH, fotografi]. – Stora rör grustag, RN 6291760 1545380, 15.VII.2007, 1 ♂, leg. Krister Hall [KH, fotografi]. **Go**, *Silte* fg, Mästermyr, 15.VIII.2007, RN 6348214 1648490, 1 ♂, leg. Markus Franzen [CB], *Tofta* fg, Rangvalds, 07.VI.2008, RN 6379880 1639945, 2 ♂♂, leg. Christer Bergström [CB].

Materialet förvaras i följande samlingar: Christer Bergström [CB], Krister Hall [KH], Jens Rydell [JR], Lars Anders Nilsson [LAN], Entomologiska museet, Lunds universitet [MZLU], Per Prütz [PP] och Sofia Larsson [SL].

Kännetecken

E. crassipennis (Fig. 1 & 2) är en imponerande 6-12 mm lång fluga som liksom många andra arter i underfamiljen Phasiinae uppvisar en uppseendeväckande könsdimorfism. Vingarna hos hanen är kraftigt breddade och tydligt mörktecknade medan de hos honan har normal form med de mörka partierna betydligt mera begränsade och ibland endast synliga vid själva vingbasen. Framförallt hanen är genom sin färgteckning, sin breda, tillplattade och i stort sett borstlösa bakkropp och vingarnas karaktäristiska utseende mycket iögonenfallande. Detta gör att arten inte bara väcker iakttagarens nyfikenhet utan även gör det möjligt för icke-experten att känna igen den. Arten som är vår första representant för släktet *Ectophasia* Townsend kan vid första anblicken möjligtvis uppfattas som en av våra större *Phasia*-arter. Den skiljs emellertid omedelbart från dessa genom att det första bakkantsfältet är brett öppet i vingkanten medan detta hos *Phasia*-arterna är tydligt skaftat.

Sex *Ectophasia*-arter är kända från den Palearktiska regionen och av dessa förekommer tre arter i Europa, nämligen förutom *E. crassipennis* också *E. oblonga* (Robineau-Desvoidy) och *E. leucoptera* (Rondani). En bestämningsnyckel för att skilja de två förstnämnda finns tillgänglig hos Tschorsnig & Herting (1994). *E. leucoptera* som har en mera sydlig utbredning har som artnamnet antyder gråvita vingar vilka också skiljer sig markant från de två andra arterna genom svagare och mindre utbredda svarta fläckar. Hypopleuralborsten är till största delen ljusa medan de hos *E. crassipennis* och *E. oblonga* är

*Figur 2. Hona (vänster) och hane (höger) av **Ectophasia crassipennis** i grustag vid Stora Rör Öland år 2007. Foto: Krister Hall.*

*Female (left) and male (right) of **Ectophasia crassipennis** from a gravel pit near Stora Rör on Öland, Sweden, 2007.*

till största delen svarta. Bakkroppens grundfärg hos hanen mera blekgul och med en bred svartglänsande mittfläck på bakkroppen som utvidgas skarpt på tergit 3. När flugan betraktas snett bakifrån omges den svarta mittfläcken av en förhållandevis tät vit pudring som täcker sidorna av de tre sista bakkroppssegmenten. Bakkroppen är hos typiska hanar av *E. crassipennis* orange med en svart mittstrimma som är åtminstone 1/5 så bred som bakkroppen. Hos *E. oblonga* är bakkroppen mera rödorange och har en betydligt smalare mittstrimma som ibland kan saknas helt. De två sistnämnda arterna har också en betydligt svagare utbildad pudring på bakkroppen.

Biologi

E. crassipennis är en värmeälskande art som på Öland vanligtvis påträffas på blomrika ängsmarker i lövskog men också i vägrenar, i grustag och ute på alvaret. Arten besöker gärna blommor av bl.a. vildmorot *Daucus carota*, hundkex *Anthriscus sylvestris*, prästkrage *Leucanthemum vulgare* och baldersbrå *Tripleurospermum perforatum*. Fynddata tyder på att arten hos oss flyger med två generationer.

Våra nordiska phasiinae är med undantag för *Strongygaster celer* kända som parasitoider på skinnbaggar (Heteroptera). *E. crassipennis* är i första hand rapporterad från bärfisar (Pentatomidae) men enstaka kläckningar finns också från bredkantskinnbaggar (Coreidae) och fröskinnbaggar (Lygaeidae) (Tschorsnig & Herting 1994). Honan uppsöker en passande nymf och skjuter in ägget under det ena täckvingeanlaget där det klistras fast på bakkroppens ovansida. Efter en kortare inkubationstid kläcks fluglarven och borrar sig omedelbart in i värden där den lever som endoparasit till dess att nymfen avlider (Herting 1960). Av det stora antal värdarter som omnämns i litteraturen (Herting 1971) har följande särskilt relevans för Sverige: *Aelia acuminata* (Linnaeus), *A. rostrata* Boheman, vanlig bärfis *Dolycoris baccarum* (Linnaeus), grönt stinkfly *Palomena prasina* (Linnaeus), harrisbärfis *Piezodorus lituratus* (Fabricius), rapssugare *Eurydema oleracea* (Linnaeus), *E. ornata* (Linnaeus), och strimlus *Graphosoma lineatum* (Linnaeus) (Pentatomidae); ljus sköldskinnbagge *Eurygaster maura* (Linnaeus) (Scutelleridae) och bredkantsskinnbaggen *Coreus marginatus* (Linnaeus) (Coreidae).

Diskussion

Med de rapporterade fynden av *Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794) utökas nu antalet svenska arter av Phasiinae till 40. Vår nya art var tidigare endast känd från Sydeuropa och de varmare delarna av Mellaneuropa. Den rapporterades emellertid från den engelska kanalön Guernsey redan 1998 (information om dessa

fynd kan fås på nätet (http://www.chrisraper.org.uk) men arten har under senare år också uppträtt mycket talrikt i nordöstra Polen (Szpila & Bystrowski *in litt.*). Inga fynd finns ännu att rapportera från Danmark eller norra Tyskland (Ziegler *in litt.*), Detta sammantaget gör att en invandring från sydost verkar vara det mest sannolika scenariot. Med tanke på artens expansion är de första svenska fynden som gjordes på Öland 2005 inte särskilt överraskande. Det handlar med tanke på artens storlek och speciella utseende säkerligen om en nyinvandrad art och inte om en art som tidigare blivit förbisedd.

Utbredningen omfattar förutom Europa (inklusive Ryssland och Transkaukasien) också södra Sibirien, Ryska Fjärran Östern och Japan (Herting & Dely-Draskovits 1993, Ziegler & Shima 1996). I Europa från Medelhavsområdet och varmare delar av Mellaneuropa till södra Sverige där arten i nuläget är känd från Blekinge, Öland och Gotland. Inga uppgifter om arten finns ännu från övriga nordiska länder.

Tack

Ett stort tack till Joachim Ziegler (Berlin), Cezary Bystrowski (Warszawa), Krzysztof, Spzila (Torun) och Theo Zeegers (Soest) för viktig information angående de europeiska *Ectophasia* arterna. Ett tack också till Øivind Gammelmo (Oslo) och Thomas Pape (Köpenhamn) som lämnade viktiga synpunkter på manus.

Referenser

Bergström, C. & Bartsch, H. 2005. *Phasia barbifrons* (Girschner, 1887) – en småväxt parasitfluga (Dipt., Tachinidae) ny för Norden. – Entomologisk Tidskrift 126: 187-190.

Bygebjerg, R. 2004. Snyltefluen *Phasia hemiptera* (Diptera, Tachinidae) genfunden i Danmark. – Entomologiske Meddelelser 72: 75-77.

Gammelmo, Ø. & Sagvolden B.A. 2007. The tachinid fly *Phasia hemiptera* (Fabricius, 1794) (Diptera, Tachinidae) in Norway. – Norwegian Journal of Entomology 54: 51-54.

Herting, B. 1960. Biologie der Westpaläarktischen Raupenfliegen Dipt., Tachinidae. – Monographien zur Angewandte Entomologie 16: 1-188.

Herting, B. 1971. A Catalogue of Parasites and Predators of terrestrial Arthropods. Section A, vol. 1: Arachnidae to Heteroptera. 129 pp. Slough.

Herting, B. & Dely-Draskovits, Á. 1993. Family Tachinidae. – In: Soós, Á & Papp, L., (eds.): Catalogue of Palaearctic Diptera. Volume 13. Anthomyiidae – Tachinidae: 118-624. Hungarian Natural History Museum, Budapest.

Rognes, K. 2005. Faunistics of Norwegian Phasiinae (Diptera, Tachinidae). – Norwegian Journal of Entomology 52: 127-136.

Tschorsnig, H.-P. & Herting, B. 1994. Die Raupenfliegen (Diptera: Tachinidae) Mitteleuropas: Bestimmungstabellen und Angaben zur Verbreitung und Ökologie der einzelnen Arten. – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde Serie A (Biologie) 506: 1–170.

Tschorsnig, H.-P., Richter, V.A., Cerretti, P., Zeegers, T., Bergström, C., Vanhara. J., Van De Weyer, G., Bystrowski, C., Raper, C., Ziegler, J. & Hubenov, Z. 2004. Tachinidae. – In: Fauna Europaea, http://faunaeur.org. (Available online 16 December 2004.)

Ziegler, J. & Shima, H. 1996. Tachinid flies of the Ussuri area (Diptera: Tachinidae). Contributions to the knowledge of East Palaearctic insects (5). – Beiträge zur Entomologie 46: 379-478.